

Szloszjár Balázs ezredes:

A DANDÁRKÉPESSÉG JÖVŐJE – MENNYISÉG VAGY MINŐSÉG?

ÖSSZEFOGLALÓ: A Magyar Honvédség legfontosabb összefegyvernemi köteléke a lövészdandár. Ez az alapvető harcászati egység alkotja jelenleg a hadsereg főerejét, és legmarkánsabban e képesség valamely része jelenik meg a hazai és a nemzetközi felajánlásokban, műveletekben. Az utóbbi évek biztonsági változásai ismét előtérbe hozták az ország fegyveres védelme mellett a NATO részére felajánlott közepes (majd nehéz) képesség kérdéseit. A kormánynak a haderő fejlesztését célzó határozott döntései lehetőséget adnak arra, hogy a szövetségi vállalásunk mellett megfelelően modern, a harctevékenységek (esetlegesen műveletek) teljes spektrumán alkalmazható védelmi erőt hozzunk létre. A szándék jó, a kihívás óriási. Ezért szükséges azoknak a kérdéseknek, javaslatoknak a vizsgálata, amelyek segítenek ezt a jó szándékot – megfelelően körültekintő tervezéssel – a valós végrehajtás szolgálatába állítani.

KULCSSZAVAK: lövészdandár, országvédelem, képességek, platform

BEVEZETÉS¹

A Magyar Honvédség a NATO-csatlakozás óta különböző képességek fejlesztésével járul hozzá a NATO (később az EU) védelmi és műveleti képességeihez. Már 1998-ban felajánlottunk egy lövészdandár-képességet, amelynek két zászlóaljharccsoportja 2007-re el is érte a teljes műveleti képességét, komoly korlátozásokkal. A dandár műveleti képesség elérése azonban különböző okok miatt folyamatosan csúszott, a különböző felajánlási tárgyalásokon egyre későbbi időpontokkal szerepelt. A két zászlóaljharccsoport *dandárplatform* néven szerepelt a felajánlásokban, hogy megteremtse a lövészdandár alapját. Ezek az erők abban az időben úgynevezett „könnyű” képességnek számítottak (Motorized Infantry Brigade Platform – gépesített lövészdandár-platform). Ezért 2004-ben jó ötletnek tűnt a BTR-es lövésszászlóalj platformjaira alapozni, és kivonni a harcrendből a „nehéz” technikai eszközöket, bár a honvédség alaprendeltetéséhez – az ország fegyveres védelméhez –, illetve egyes missziós szerepvállaláshoz (például Afganisztánban) is talán jobban megfelelt volna a nehezebb, lánctalpas technika.

A dandárképesség fejlesztése régóta napirenden van, és azt a védelmi tervezés időben rövid és hosszú távra „bontotta”: először a zászlóaljharccsoport-képesség elérésére, majd az elért eredmények birtokában a dandárerő fejlesztésére koncentrált. Márkus Ferenc alezredes 2013-ban adta közre a kötelékben lévő lövésszászlóalj fejlesztésével kapcsolatos elképzelését, amit a dandárképesség elérése alapjának tekintek, és amelyet az alábbiakban ismertetek.²

¹ NATO BI-SC Agreed Capability Codes and Capability Statements – 2016.

² Márkus Ferenc alezredes: A kötelékben lévő lövésszászlóalj szervezeti és technikai korszerűsítésének lehetőségei a XXI. század elején. Seregszemle, 2013/4. szám, 17–35. <http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/43460/seregszemle-4-internet.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 22.)

A lövészászlóaljok fontosságához, szerepük felértékelődéséhez hozzájárul, hogy az MH szárazföldi vonatkozású NATO-vállalásainak (zászlóaljharccsoportok), eddigi külföldi – kiemelten a legveszélyesebb – misszióinak, valamint a NATO Reagáló Erőbe (NATO Response Force – NRF) és az Európai Unió Harccsoportjának (European Union Battle Group – EU BG) egy-egy váltásába kijelölt alegységeinek alapvető bázisát e zászlóaljok képezik.

2010-re az MH Összhaderőnemi Parancsnokságon (MH ÖHP) kidolgozták a *Lövész 2020* elgondolást, amely egy kötelékben lévő lövészászlóaljjal szemben támasztott műveleti és képességkövetelményeket fogalmazta meg. A NATO időközben – 2011 októberében – egy új, úgynevezett „képességkatalógust” adott ki, amely sok területen módosította, átértelmezte a nehéz, közepes és könnyű gyalogaszászlóaljakra vonatkozó, addig érvényben lévő képességkövetelményeket.

Napjainkban egyre több szó esik az MH hadfelszerelése modernizálásának szükségességéről. A hírek ma elsősorban a *helikopterbeszerésről* szólnak, és a NATO képességcéljai között is szereplő magyar telepíthető lövészdandár 2023-ra történő kialakításáról és felszereléséről kevesebb szó esik. E dandár 2023-ra történő kialakításához és felszereléséhez, a stabilizációs és a rekonstrukciós képességek bővítéséhez véleményem szerint egy szakmailag megalapozott, végrehajtható, középtávon beindítandó, a szárazföldi haderőnemi harci lehetőségeit a lövészászlóaljok harc képességén keresztül növelő komplex program kidolgozása – és egyes területeken a végrehajtásának megkezdése – már most szükségszerű.

Az MH szárazföldi haderő (SZFH) harci erejének, valamint a harcászati szintről a stratégiai szintre is kivetíthető hatások többségének alapját – minden kétséget kizáróan – továbbra is a lövészászlóaljok fogják adni. Ennek szellemében a *gyalogos lövészkatonától* kezdődően a lövészászlóaljat olyan hadfelszereléssel célszerű felszerelni, amely lehetővé teszi a műveletek sikeres, hatékony végrehajtását komplex és bizonytalan környezetben is. Századunk ultramodern és rohamosan fejlődő technológiája ehhez eddig nem ismert léptékű minőségi fejlesztéseket tesz lehetővé mind a katonák, mind a kötelékek harci hatékonysága növelésének területén. A kisebb darabszámú, de az eddigieknél jóval magasabb minőségű tulajdonságokkal rendelkező *harci-technikai eszközök*, a rendkívül hatékony *precíziós fegyverek* rendszeresítése törvényszerűen igényli a zászlóalj szervezetének, valamint vezetésének és irányításának átalakítását, továbbá a létszámviszonyok és a hadfelszerelési eszközök, anyagok mennyiségének optimalizálását.

A modernizálás során célszerűnek tartom, hogy egyes kiemelt fontosságú hadfelszereléseket – a katona egyéni felszerelése, gyalogsági harcjármű, gépjárművek – lehetőleg *hazai fejlesztésű vagy hazai gyártású termékekből (licencvásárlás, kooperáción alapuló gyártás) lehessen beszerezni*. Ez nemcsak katonai, hanem gazdasági előnyökkel is járhat (munkahelyteremtés, korszerű technológiák megjelenése stb.).³

A 2014-ben kezdődött ukrajnai válság hatására a NATO-ban ismét előtérbe került a kollektív védelem, ami – az orosz képességeket figyelembe véve – főként nehéz összefegyvernemi

³ Márkus Ferenc alezredes a ZHCS-képesség fejlesztéséhez hét lényeges hadfelszerelési területet határozott meg: gyalogos lövészkatonára és rajrendszer; gyalogsági harcjármű; információ-előállító, megfigyelő-, felderítőrendszer; közvetett irányzású tüztámogatás; vezetés és irányítás megvalósítása; erők megóvása; fenntartás. A fejlesztések intervallumát 7–13 évet lefedő négy fázisra (előkészítés, alapképesség, képességek integrálása, hálózati alapképesség) osztotta fel.

alegységeket igényel. A kormány határozatban⁴ rögzítette a Magyar Honvédség költségvetésének évi 0,1%-kal történő emelését, ezért esedékessé vált a dandárképeség kialakításának újragondolása úgy, hogy megalapozott tervezéssel egy elérhető, finanszírozható képességet alakítsunk ki a jelenleg meglévő képességek megtartására alapozva.

Úgy gondolom, hogy a meglévő képességek fenntartásával és továbbfejlesztésével a most előkészített Zrínyi 2020–26 program a tízéves ciklus végére megalapozhatja – a közepes dandár mellett – nehéz képességek kialakítását is. Írásomban olyan javaslatokat fogalmazok meg, amelyek talán több kérdést vetnek fel, de nem térek ki részletekre, amelyek esetlegesen minősítettek vagy mélyebb szakmai elemzéseket igényelnek. A cikkem tervezetét dandárszintű vezetési tapasztalattal és összhaderőnemi stratégiai tervezői gyakorlattal rendelkező szakemberek véleményezték.⁵

ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYRENDSZER⁶

A szövetség lövészdandárokra vonatkozó képességekötelményeit a NATO-képességkatalógus rögzíti; a dokumentum három különböző típusú alapvető harci egységet említ: *a könnyű, a közepes és a nehéz lövészdandárokat*. A különböző képességek általános jellemzőit célszerű magyar szempontból is értékelni, hiszen csak a követelmények ismeretében lehet hosszú távú tervezést végezni, a részletes követelményeket és a műveleti tevékenységhez kötött dandárstruktúrákat meghatározni.

A lövészdandárnak képesnek kell lennie *szárazföldi harcászati tevékenységek végrehajtására* szervezetszerű fegyverrendszereivel, a szemben álló féllel harcba lépni és azt legyőzni más támogató erőkkel együttműködve.

A Magyar Honvédség struktúrájában két összefegyvernemi dandár szerepel⁷ – az MH 5. Bocskai István Lövészdandár és az MH 25. Klapka György Lövészdandár –, amelyek azonban strukturálisan és képességeiket is tekintve különböznek egymástól. Magyarország a NATO részére 1998-ban egy összefegyvernemi dandárt ajánlott fel, de ehhez – a mai követelmények szerint – legalább két dandár szükséges, ha a NATO-művelettel párhuzamosan az országvédelmi feladatokkal és adott esetben váltással-kiegészítéssel számolunk. Ha a könnyű és a nehéz erők integrációja alapján fogalmazzuk meg a képességet, akkor a jelenlegi dandárok bázisán létre lehet hozni egy többnemzeti feladatokra alkalmas, illetve egy országvédelmi feladatokra korlátozott dandárszintű szervezetet. Emellett azt is meg kell vizsgálni, hogy hány dandárt vagyunk képesek fenntarthatóan finanszírozni.

A lövészdandárnak képesnek kell lennie 3–5 feladatra összeállított manőverzászlóalj és alárendelt műveletre összeállított zászlóalj- vagy századszintű harctámogató és harckiszolgáló-támogató alegységek vezetésére-irányítására és harcbevételére a harctevékenység⁸

⁴ A kormányzati szándéknak megfelelően a fejezet támogatási főösszege a honvédelmi kiadások és a hosszú távú tervezés feltételeinek megteremtését szolgáló költségvetési források biztosításáról szóló 1046/2012. (II. 29.) Korm. határozatban (a továbbiakban: Korm. határozat) foglaltaknak megfelelően alakul, a támogatási főösszeg GDP-arányának 0,1 százalékpontos növelésére vonatkozó előírás szerint. NATO-döntéseknek megfelelően várható, hogy a jövőben ennél nagyobb arányú emelésre kerül sor.

⁵ Az anyag véleményezéséért, tanácsokért és javaslatokért köszönetet mondok Korom Ferenc, Takács Attila, Horváth Gábor és Ruszin Romulusz dandártábornokoknak.

⁶ NATO BI-SC Agreed Capability Codes and Capability Statements – 2016.

⁷ <http://www.honvedelem.hu/szervezetek> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 14.)

⁸ Harcászati szinten ez a helyes megfogalmazás. Ha azonban a jelenlegi dandárharcsoportoknak lehetnek hadműveleti szintű képességei, esetlegesen hadműveletinek is lehetne fordítani.

főerőkifejtéseként. Ez a képességekvetelmény nem jelent automatikusan 3–5 lövészászlóaljat, nem határozza meg az egyéb alegységek számát és felépítését sem, ami lehetővé teszi a magyar „sajátosságok” figyelembevételét, a lehetséges anyagi erőforrások kalkulálását. A dandárnak rendelkeznie kell olyan vezetési-irányítási rendszerrel, amely képes a szervezetszerű alegységein túl más alegységek integrálására is.

Fontos kérdés a tevékenység szintje, amely a Magyar Honvédség egyik fő problémája, főleg ha a különböző szinteket szeretnénk a NATO-val integrálni. Véleményem szerint jelenleg az MH ÖHP harcászati szinten tevékenykedik, összhaderőnemi jelleggel, a dandároknál pedig még az összefegyvernemi szinthez is megerősítésekre van szükség. Egy esetleges magyarországi NATO-műveletnél a legkritikusabb tervezői kérdés a vezetés-irányítás lesz.

A lövészdandárnak rendelkeznie kell tervezési funkciókkal is annak érdekében, hogy tervezze és irányítsa a szárazföldi harctevékenységeket, támogasson más komponensparancsnokságokat, valamint hozzájáruljon azokhoz a hadművelleti és stratégiai hatásokhoz, amelyek szükségesek a Szövetség feladatainak sikeres végrehajtásához. Ezek a képességekvetelmények feltételeznek egy olyan összekovácsolt dandártörzset, amely képes tábori körülmények között magas és alacsony intenzitású műveletek tervezésére, vezetésére angolul is. Jelenleg sajnos a dandártörzsek nem rendelkeznek sem a megfelelő személyi állománnyal,⁹ sem a tábori vezetéshez szükséges vezetési pontokkal. Az elvi követelményekből az is kiderül – és ez megegyezik a nemzetközi gyakorlatokon szerzett tapasztalataimmal –, hogy már dandárszinten összemósódhat a harcászati, a hadművelleti és a stratégiai szint. Ez olyan vezető- és tervezőállományt feltételez, amely fel van készítve akár az összhaderőnemi szinthez kapcsolódó tevékenységekre, és ismeri a stratégiai tervezést is.

A dandárral szemben támasztott követelmény, hogy legyen képes végrehajtani támadó, védelmi, stabilizációs és támogató harctevékenységeket, ami egy teljes spektrumú kiképzést és logisztikai rendszert feltételez. Itt is érdemes azonban hangsúlyozni a hagyományos harctevékenységek fontosságát, mert ez a többi tevékenység alapja. A stabilizációs és a támogató tevékenységeknél viszont fontos meghatározni, hogy egy dandárnak e vonatkozásokban milyen feladatai lehetnek, hiszen ez adott esetben például feltételezhet új felszerelést (ennél fogva kiképzést), de akár civil képességek bevonását is. A dandárképesség követelményei között azt is meghatározták, hogy képesnek kell lennie műveletek végrehajtására összhaderőnemi többnemzeti expedíciós környezetben hideg és extrém meleg időjárási körülmények között.

Az elmúlt időszak dandártörzsgyakorlatainak a tapasztalatai alapján az összhaderőnemi tervezési és vezetési képesség biztosítható szakemberek vezényleésével, de a felajánlott dandárnál ezeket a beosztásokat javasolt megjeleníteni a hadiállomány-táblában, és a törzskiegészítőknél közös törzsgyakorlásokon kell részt venniük.¹⁰ Az expedíciós, extrém környezetben végrehajtott műveletek alapvető feltétele a tábori telepítéshez szükséges feltételek megteremtése és a szükséges stratégiai szállítóképesség lebiztosítása (alapvetően légi, vasúti és tengeri szállítás). Ha a tábori anyagokat az MH Logisztikai Központ (MH LK) kezeli, a dandár állománytáblájában létre kell hozni a megfelelő alegységeket (pl. tábori fogadó-, kiszolgáló- és szállításbiztosító század).¹¹

⁹ A két dandártörzs együttesen rendelkezik körülbelül egy dandártörzs művelési feltöltéséhez szükséges állománnyal.

¹⁰ Például BRAVE WARRIOR-2015/COMPACT EAGLE-2015/ANAKONDA-2016 gyakorlatok.

¹¹ Reception, Staging and Onward Movement (RSOM) Company – fogadást, állomásoztatást és előremozgatást biztosító század.

A dandár az alaprendeltetésén kívül más funkciókat is kap: képesnek kell lennie nem halálos intézkedések bevezetésére, terveznie, koordinálnia és szinkronizálnia kell a felelősségi területén működő katonai és nem katonai képességeket, valamint más szereplők tevékenységét. A stabilizációs műveletekhez a nem harctevékenységgel kapcsolatos különböző képességek (pl. civil-katonai együttműködés, pszichológiai műveletek, információs műveletek, katonai segítségnyújtás) megjelenítése is szükséges. A műveleti dandárnál a tervezett nem kinetikus képességek beillesztésével valamennyire ezt a területet le lehet fedni, de el kell gondolkodni azon, hogyan lehet más kormányzati szervezeteket bevonni közös kiképzésekbe, esetleges közös műveleti telepítésbe.¹²

A dandárnak képesnek kell lennie támogatni más alegységek fogadását, állomásoztatását, előrevonását és integrációját (RSOMI¹³). Ha a szervezet rendelkezik a fentebb említett tábori kiszolgáló- és szállításbiztosító századdal, illetve a vezetés képes más alegységeket integrálni, akkor ennek a képességnek maximálisan megfelel.

A dandár rendelkezik felderítő/hírszerző funkciókkal, amelyek biztosítják a beérkező képi, adat- és felderítési információk feldolgozását, értékelését és felhasználását a dandártörzs információigényének megfelelően; hozzájárulnak a harcmező összhaderőnemi információs adatbázisához (JIPB¹⁴); szétosztják a felderítési információkat a többi felhasználónak. Ez a képességkövetelmény világosan meghatározza, hogy a dandárnak rendelkeznie kell egy robusztus felderítőfőnökséggel, ISTAR-alegységgel,¹⁵ illetve a felderítési adatok gyűjtéséhez, feldolgozásához, szétosztásához szükséges erőforrásokkal. Ezt jelenleg az MH vonatkozásában csak a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat képességeinek alkalmazásával, illetve komoly képességfejlesztéssel lehet megvalósítani.

A lövészdandároknak rendelkezniük kell vezetési képességekkel, amelyek biztosítják az időbeni parancsadást és iránymutatást a dandártörzsön belül a harc tervezésének és végrehajtásának teljes időszakában.

Egy dandártörzsnek a következő funkcionális és keresztfunkcionális követelményeknek kell megfelelnie:¹⁶

- rendelkeznie kell folyó műveleti funkciókkal, amelyek biztosítják a végrehajtás felügyeletét, irányítását, mialatt folyamatosan naprakészen ismerik a helyzetet, és biztosítják a valós idejű (közel valós idejű) helyzetképet a saját csapatokról;
- rendelkeznie kell tervező szervezetekkel, amelyek biztosítják a tervek kidolgozását és átdolgozását (Műveletterv/Támogató terv/Elágazó terv) a végrehajtás megkezdése előtt;
- rendelkeznie kell hosszú távú műveleti funkciókkal annak érdekében, hogy kiegészítő intézkedéseket készíthessen egy új helyzet vagy probléma felmerülése esetén, amely

¹² Itt érdemes felidézni, hogy például az MH Tartományi Újjáépítési Csoport működését meghatározta az MH jelző, hiszen más kormányzati szervek csak minimálisan vettek részt benne, a Magyar Honvédség magára maradt.

¹³ Reception, Staging, Onward Movement and Integration.

¹⁴ Joint Intelligence Preparation of Battlefield – a harcmező összhaderőnemi felderítő előkészítése.

¹⁵ Az ISTAR egy mozaikszó (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, Reconnaissance – hírszerzés, megfigyelés, célkijelölés, felderítés), amely néhány éve jelent meg a hadtudományi terminológiában, és hamarosan teret nyert a magyar katonai gondolkodásban is. Lásd Horváth Zoltán mk. ezredes: Egy lépés az ISTAR-képességek felé – új felderítő eszköz a Magyar Honvédségben. Seregszemle, 2010/2. szám, 49. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/28301/s_sz_2010_2.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 05. 22.)

¹⁶ A funkcionális képességek alapvetően a szervezeti felépítésből adódó képességek, például dandár esetében a G1–G9 főnökségek. Keresztfunkcionális képességek a feladat függvényében létrehozott munkacsoportok az alapszervezetek állományából.

hatással van a küldetésre és egyben rövid távú tervezést (kevesebb mint 72 óra) is igényel a művelet végrehajtása érdekében;

- rendelkeznie kell műveleti elemző funkciókkal annak érdekében, hogy értékelje, jelentse a tevékenységek eredményességét, valamint az Összhaderőnemi Koordinációs Tervvel¹⁷ (JCO¹⁸) összhangban módosítsa a halálos és a nem halálos hatásokat;
- képesnek kell lennie értékelni a légi támogatás (tervezés, igénylés, koordináció és a repülőeszközök alkalmazása) lehetőségeit, képességeit és korlátait a harcászati légi irányító csoport és a légierő összekötő tiszt segítségével.

Ezek a képességekvetelmények újak a 2011-es követelményekhez képest, és meghatározzák a dandártörzs fő funkcionális elemeit. A jelenlegi dandártörzsek rendelkeznek a légi irányítás bizonyos elemeivel, de nem a műveleti szintre felkészítve. A dandártörzsek rendelkeznek hatályos műveleti utasításokkal, de ezek a harcászati szintű katonai döntéshozatali eljárásokon alapulnak,¹⁹ illetve nincs meg az informatikai háttér a magasabb szintű feladatok végrehajtásához.

A lövészdandárnak a fentiekén kívül képesnek kell lennie megosztott irányzású tűztámogatásra a szervezetszerű harctámogató alegységével. Ez a képességekvetelmény meghatározza, hogy a dandárnak rendelkeznie kell *legalább egy tűzérosztállal*, valamint dandárszintű, a hadműveleti szintű hasonló rendszerekhez felkapcsolható *tűztámogató rendszerrel* a tűzcsapások tervezéséhez és irányításához. A platformnak illeszkednie kell a dandár fajtájához (önjáró/vontatott). A dandárparancsnok részére 6–8 órás előrelátáshoz szükséges tűztámogatást kell biztosítani. Mindez meghatározza a szükséges technikai eszközök képességeit, illetve a kezelésükhöz szükséges állomány felkészítését is.

A harci támogató képességek tekintetében a katalógus meghatározza a dandároknak, hogy legyenek képesek alapvető rendszereinek pontszerű légvédelmére, harctámogató műszaki támogatás (mozgástámogató, mozgásakadályozó és túlélőképesség) biztosítására a manőveralegységek részére, illetve az alárendelt alegységek ABV-támogatására. A légvédelmi képességekvetelmény meghatározza, hogy a dandárnak rendelkeznie kell *legalább egy légvédelmi üteggel* és a dandártörzsbe integrált légvédelmi szakállománnyal (részleggel) a tervezéshez, a vezetéshez és az irányításhoz. A műszaki képességekvetelmény szerint a dandárnak rendelkeznie kell *legalább egy műszaki zászlóaljjal* és a dandártörzsbe integrált műszaki szakállománnyal (részleggel) a tervezéshez, a vezetéshez és az irányításhoz. Az ABV-képességekvetelmény *egy vegyivédelmi századot* és ezzel együtt a dandártörzsbe integrált vegyivédelmi szakembereket ír elő a tervezéshez, a vezetéshez és az irányításhoz. A fent említett harctámogató alegységek parancsnokságainak integrálásával biztosíthatjuk a dandártörzs szükséges képességeit, duplikáció nélkül.

A dandár logisztikai főnökségnek képesnek kell lennie automatizált rendszeren keresztül felterjeszteni a logisztikai/műveleti parancsnoki jelentést a lőszer-, az üzemanyagkészletek és a személyi állomány helyzetéről, a harci és a nem harci sérülésekről, valamint a veszteségekről. A dandár ellátási rendszerében könnyítettek a követelményen az összes ellátási osztályban a minimum ötnapos ellátás biztosításának képességekvetelményével

¹⁷ A Művelettervet időszakonként (általában 3 havonta) pontosító műveleti szintű parancs.

¹⁸ Joint Coordination Order.

¹⁹ Ezzel az a probléma, hogy ha a dandárnak összhaderőnemi szintű, nem katonai elemeket kellene integrálnia, esetlegesen hadműveleti szintű feladatokat megoldania (például EU Force HQ feladatot), arra alapvetően nincs felkészítve, tehát e kiképzési feladatokat „menet közben” kellene megoldani.

(5 DOS²⁰). Jelenleg ennek csak töredéke áll rendelkezésre, bár bizonyos ellátási osztályokban ezt a feladattól és a rendelkezésre álló anyagi erőforrások függvényében – élelmezés, tábori ellátás, bizonyos lőszer típusok – gyorsan lehet produkálni. Más anyagi-technikai eszközök vonatkozásában ez jelenti a képességfejlesztés másik legdrágább szegmensét, különösen, ha az egység részére teljes spektrumú alkalmazást tervezünk.

A dandár felderítőfőnökségnek képesnek kell lennie időben feldolgozni és megosztani a vonatkozó információkat a felelősségi területén működő nem katonai szereplőkkel a műveleti biztonság (OPSEC²¹) szabályainak megfelelően. A dandár rendelkezik szervezetszerű ISTAR-alegységgel²² és felderítő-hírszerző funkciókkal, amelyek képesek a Szövetség összhaderőnemi felderítő-hírszerző (JISR²³) rendszerébe integrálódni, amely biztosítja az eredményes információgyűjtési feladatszabást, más információszerzési képességek átalárendelését és az információk elosztását a felhasználók részére. A dandár képes szilárd kommunikációs rendszer felállítására és működtetésére, amely különböző, a műveleti területen elérhető kommunikációs képességekre épül (minősített adat- és hangkommunikációs rendszerek), biztosítja a vezetési frekvenciamenedzsmentet és az elektromágneses spektrum biztonságos használatát a különböző berendezések által. Ha a dandár és alegységei rendelkeznek megfelelő tábori híradó- és informatikai rendszerekkel, akkor ez a képességekötelmény könnyen teljesíthető. *Jelenleg ez a meglévő képességek legnagyobb korlátja, tehát az ISTAR-képesség jelentős fejlesztése szükséges, és az szintén egy költséges szakterület. Itt nagy előny lehet az egységes felderítőrendszer kialakítása során megteremtett képességek kihasználása, amihez nemcsak a Magyar Honvédség, hanem a KNBSZ képességei is hozzá tudnak járulni.*²⁴

A lövészdandárnak képesnek kell lennie megfelelő szintű csapatvédelmi (FP²⁵) rendszabályok alkalmazására, FP-alegységek és -eljárások integrálására és alkalmazására, beleértve a műveleti biztonsági, az információs biztonsági, a híradásbiztonsági, az ABV-, a nem hagyományos robbanóeszközök elleni (CIED²⁶) védelmi és az egészségvédelmi rendszabályokat és sztenderdeket. Ha ezeket csak rendszabályoknak tekintjük, akkor nem jelent korlátozást, de csak korlátozottan rendelkezünk azokkal a műszaki, vegyvédelmi, információvédelmi, egészségügyi kollektív védelmi eszközökkel, amelyekkel ezt biztosítani tudjuk.

A képességekötelmények alapján a dandárnak képesnek kell lennie adatokat biztosítani az egységes műveleti helyzetkép (COP²⁷) alkalmazásával az információk és a felderítési adatok elosztására. Mindehhez megfelelő tábori híradó- és informatikai rendszerekre van szükség. A dandárnak képesnek kell lennie a kibertámadásokkal szembeni sebezhetőség csökkentésére, a vezetés folyamatosságának biztosítására támadás esetén, és a rendszerek helyreállítására a támadás után. Sajnos dandárszinten jelenleg nem rendelkezünk sem eljárásrenddel, sem eszközökkel, még a békeidőszakban működtetett laktanyai rendszerek vonatkozásában is csak korlátozott kibervédelmi lehetőségek állnak rendelkezésre.

²⁰ Day of Supply – napi ellátási norma. A DOS alapvetése, hogy az alapellátásra nem vonatkozik, hanem egy harci felhasználás után számolt norma.

²¹ Operational Security.

²² Az MH rendszerében az ISTAR-képességet az 5/24. felderítő-zászlóalj fogja biztosítani a KNBSZ kiegészítő képességeivel.

²³ Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance.

²⁴ Ez azt jelenti, hogy az elmúlt évtizedekben – elsősorban a humán és a technikai felderítés során – főleg a missziókban alkalmazott képességek és eljárások teremthetik meg a jövő integrált hírszerző-felderítő képességét.

²⁵ Force Protection.

²⁶ Counter-Improvised Explosive Device.

²⁷ Common Operational Picture.

A dandár képes a Szövetséges Műveleti Parancsnokság eljárásai szerinti ABV-védelemre, nem hagyományos robbanóeszközök ellen megfelelő szintű védelem szavatolására a STANAG 2294²⁸ kiképzési normák alapján, illetve megfelelő szintű IED elleni védelem biztosítására a STANAG 4569/AEP-55 szabvány alapján.²⁹ A fent említett normatívákkal a kiképzés és bizonyos felszerelések révén rendelkezünk, és ezt dandárszinten bedolgozták a hatályos műveleti eljárásokba, de a kollektív ABV-védelem, illetve a NATO által előírt páncélvédettségi szinteket csak korlátozással tudjuk teljesíteni. Kérdés persze, hogy feltétlenül szükséges-e azokat teljesíteni?

A dandárnak rendelkeznie kell továbbá tüztámogató koordinációs funkciókkal annak érdekében, hogy biztosítani tudja a tüztámogatás hatásainak és rendszabályainak koordinációját, irányítását és elválasztását. A harctámogató követelmények részét képezik a légi és a légvédelmi funkciók, amelyek képesek a légvédelmi és a rakétavédelmi eszközök és alegységek alkalmazásának koordinálására közvetlen légi támogatás (CAS³⁰), légi szembenállás, légi felderítés, légi szállítás, ellenséges légvédelem lefogása (SEAD³¹) során a hadosztály műveleti területén. A nem kinetikus képességek területén a dandár rendelkezik civil-katonai együttműködési (CIMIC³²) funkciókkal annak érdekében, hogy kapcsolatot tartson a civil környezettel, elemezze a katonai műveletek hatásait a civil lakosságra, kapcsolatot tartson a befogadó nemzettel és a kormányzati szervezetekkel, valamint hogy lakossági tájékoztató központot (CPIC³³) hozzon létre.

A fenti három követelmény szintén a dandár funkcionális vezetési elemeit tárgyalja. Véleményem szerint békeidőben csak gyakorlatokon célszerű alkalmazni, informatikai háttér tekintetében viszont azt feltételezi, hogy e harctámogató képességek rendelkeznek bizonyos szintű tábori informatikai rendszerrel. Talán az MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ (MH CKELMK) áll a legközelebb ahhoz, hogy a meghatározott képességet biztosítani tudja.³⁴

A dandár harctámogató és harci kiszolgáló támogató alegységeinek meg kell felelniük a dandár specializációjának (pl. könnyű, közepes, nehéz, légi szállítású, hegyi stb.). Ez azt jelenti, hogy a harci platformnak megfelelő támogató alegységeket célszerű kialakítani, nem elég „csak” a manőveralegységek technikai eszközeiben, felszerelésében gondolkodni. Ez már századszinten felvet haderőtervezési kérdéseket.

SPECIFIKUS DANDÁRKÖVETELMÉNYEK

Az általános NATO-képességek követelményeken kívül a Szövetség az egyes dandártípusokra (könnyű, közepes, nehéz) kiegészítő igényeket is meghatározott. A *könnyű lövészdandárnak* (1. ábra) képesnek kell lennie vezetni, irányítani adott feladatra létrehozott (elsősorban könnyű) lövészászlóaljokat annak érdekében, hogy teljesíteni tudja az alacsony intenzitá-

²⁸ NATO CIED Training requirements – CIED kiképzési követelmények.

²⁹ A STANAG 4569/AEP-55 szabvány a logisztikai és a könnyű páncélatú járművek személyzetének védettségi szintjét határozza meg.

³⁰ Close Air Support.

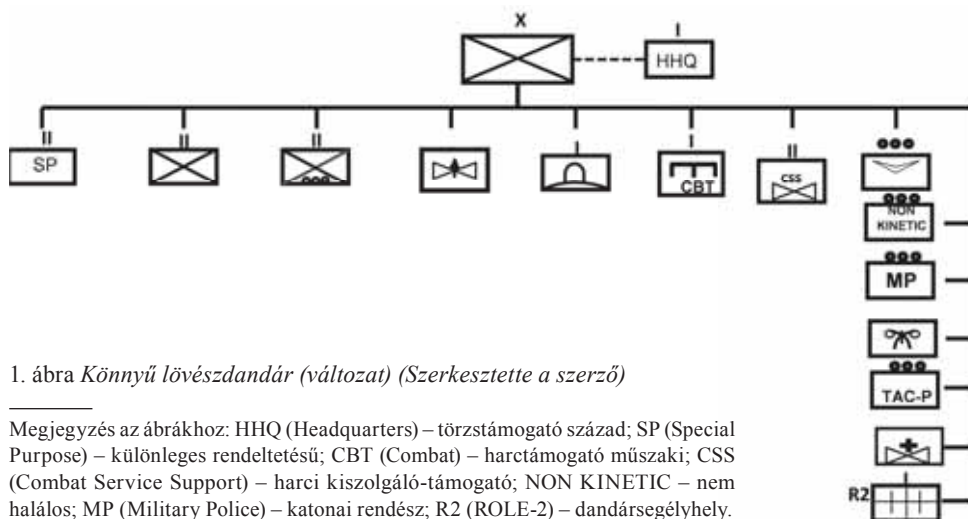
³¹ Suppression of Enemy Air Defense.

³² Civil-Military Cooperation.

³³ Civil Public Information Centre.

³⁴ Az MH CKELMK az MH Tartományi Újjáépítő Csoportban már működtetett ilyen képességet.

sú harcászati feladatokat műveleti és stratégiai mozgékonyság biztosítása érdekében.³⁵ A dandár lövész harctevékenységek és manőverek megvívására csak korlátozott tüzérről, mozgékonyssággal és páncélvédettséggel – mint elsődleges képességekkel – képes. A szervezetszerű gyalogos lövészalagységeivel statikus szárazföldi feladatokat képes megoldani, esetleg átszegdelt terepviszonyok között is tud tevékenykedni, ahol az integrált tüzérről, a páncélvédett mozgékonyság nem szükséges (vagy nem megvalósítható), de mégis fontos a hadműveleti és a stratégiai hatékonyság biztosítása érdekében.³⁶ A könnyű lövészdandárral szemben is követelmény, hogy képes legyen tevékenykedni ABV-szennyezett területen.³⁷



1. ábra Könnyű lövészdandár (változat) (Szerkesztette a szerző)

Megjegyzés az ábrához: HHQ (Headquarters) – törzstámogató század; SP (Special Purpose) – különleges rendeltetésű; CBT (Combat) – harctámogató műszaki; CSS (Combat Service Support) – harci kiszolgáló-támogató; NON KINETIC – nem halálos; MP (Military Police) – katonai rendész; R2 (ROLE-2) – dandársegélyhely.

A Magyar Honvédség jelenlegi lövészdandárjai a NATO-osztályozás szerint *közepes lövészdandárnak* (Infantry Brigade – Medium) minősülnek (2. ábra). A dandárnak képesnek kell lennie *vezetni, irányítani az alárendelt lövészzászlóaljakat (elsősorban közepeseket)*³⁸ szárazföldi harcászati feladatok végrehajtása, a szemben álló fél legyőzése, a műveleti és a harctéri mozgékonyság biztosítása érdekében. A közepes lövészdandárnak olyan képességekkel kell rendelkeznie, hogy képes legyen a mobil lövész harctevékenységek és manőverek széles skálájának végrehajtására, korlátozott harcképességgel és manőverezőképeséggel, átszegdelt terepviszonyok között és korlátozással a könnyű páncéltörő fegyverek elleni harcban.

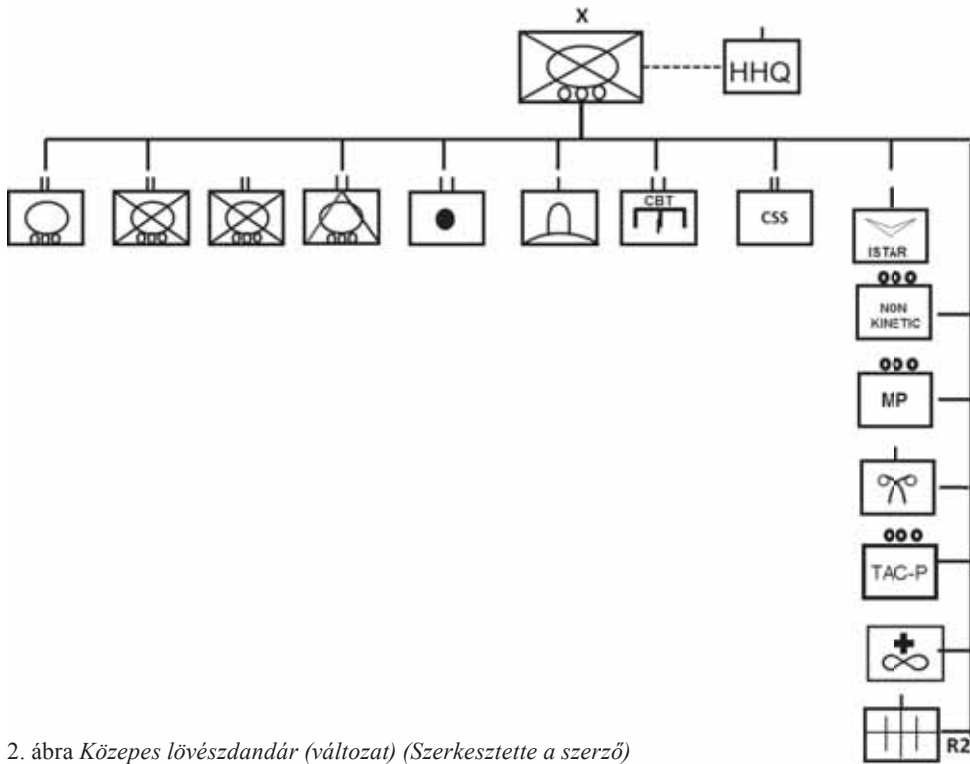
A dandár gyorsleépítési, visszatelepítési képességét és rugalmasságát kihasználva képes a nehéz erők támogatására mozgékonyssággal, a könnyű erők támogatására pedig tüzérről és páncélvédettséggel.

³⁵ Szenes Zoltán ny. vezérezredes szerint a 2002–2003. évi védelmi felülvizsgálat során ez a feladatrendszer volt megcélözva az egész MH részére – a kormány által elfogadottan. Lásd Szenes Zoltán: Magyar haderő-átalakítás a NATO-tagság idején. Nemzet és Biztonság, III. évf. 2009. április, 37–42. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szenes_zoltan-magyar_hader_atalakitas_a_nato_tagsag_idejen.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 14.)

³⁶ A honvédelmi dandár hosszú távú fejlesztésénél e képességekötvetelményeket célszerű figyelembe venni. Véleményem szerint az MH 2. Különleges Ezred továbbfejlesztésével el lehetne érni ezt a képességet.

³⁷ Ez komoly egyéni és kollektív ABV-védelmet jelent.

³⁸ A közepes lövészzászlóaljat leginkább a 4. ábrán bemutatott zászlóalj érzékelteti.

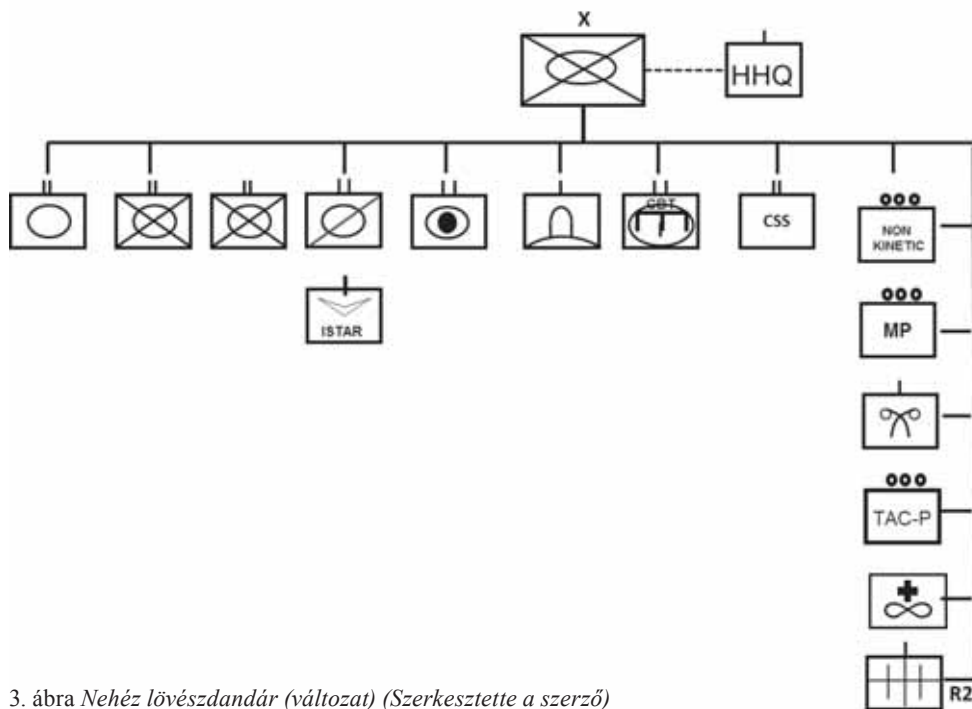


2. ábra Közepes lövészdandár (változat) (Szerkesztette a szerző)

Összességében a közepes dandár egy olyan összefegyvernemi dandárt takar, amely páncélozott szállító platformra tervezett, és megfelelő harctámogató és harci kiszolgáló-támogató erővel rendelkezik. A jelenleg meglévő két zászlóaljharccsoportot e képességekvetelmények alapján alakították ki. Véleményem szerint a könnyű és a nehéz erők integrációjával a dandár tartalmazhat könnyű, közepes és esetlegesen nehéz zászlóaljakat is. A jelenleg meglévő zászlóaljharccsoportok harctámogató, logisztikai, vezetési és irányítási képességei valójában csak komoly nemzeti korlátozásokkal feleltethetők meg e követelményeknek.

A NATO Magyarország számára megfogalmazott új igényei alapján a nehéz lövészdandár (Infantry Brigade – Heavy) (3. ábra) speciális képességei is csak kevésbé térnek el a típus lövészdandár részére meghatározottaktól, mert először ennél a kategóriánál is az általános követelményeket kell elérni. A dandárnak ugyanakkor képesnek kell lennie vezetni, irányítani a feladatra létrehozott – elsősorban nehéz – lövészzászlóaljakat annak érdekében, hogy magas intenzitású szárazföldi harcászati feladatokat tudjon megoldani, határozott csapásokkal és manőverekkel, az ellenség tűzcsapásai alatt, átszegdelt terepen legyőzze a szemben álló felet. Elsődlegesen képes magas intenzitású és döntő harctevékenység megvívására, az erők megóvása mellett, a mozgás- és a cselekvési szabadság megőrzésével, korlátozott harcképességgel, átszegdelt terepviszonyok között. Ezenfelül képes támogatni a harcokocsicsapatokat a szervezetszerű alegységeinek páncélvédettségével, sebességével és tüztámogatásával.

Összességében ez egy olyan összefegyvernemi dandárt takar, amely gyalogsági harcjárműplatformra tervezett, a megfelelő harctámogató és harci kiszolgáló-támogató erővel. Figyelembe véve a könnyű és a nehéz erők integrációjának a koncepcióját, a dandár tartalmazhat nehéz és közepes zászlóaljakat is. Tekintettel arra, hogy a 2004–2005-ben



3. ábra Nehéz lövészdandár (változat) (Szerkesztette a szerző)

végrehajtott átszervezések miatt a Magyar Honvédség nehéz képességének nagy részét leépítették, ha egy ilyen nehézdandár NATO-felajánlásnak kívánunk megfelelni, az még egy 10 éves fejlesztési időszak alatt is rendkívüli pénzügyi háttérrel igényelne.³⁹

KÉPESSÉGHÁNYOK ÉS KORLÁTOZÁSOK

A szövetségi irodalom szerint *nem tekinthető képességihiánynak* az, ha a kötelékek többségét modulrendszerben állítják össze, így a felajánlott kötelékek a békeidőszakban nem léteznek a felajánlásnak megfelelő formában. A nem állandó kötelékek alkalmazása természetesen kevésbé szerencsés – a fejlett haderőkben állandó dandárharcsoport-struktúra működik –, viszont ez nem jelent képességkorlátozást abban az esetben, ha a kötelékek összekovácsolása az alkalmazásukat megelőzően megfelelő módon megtörténik.

A beszerzendő rendszerek pontos ismerete nélkül nem látható az sem, hogy milyen mértékű szervezeti változtatás szükséges a kötelékek állománytábláiban (például kezelőszemélyzet vagy logisztikai támogató képességek) az új eszközök rendszeresítése kapcsán, és hogy milyen infrastrukturális háttér kiépítése szükséges (például a jelenleginél nagyobb teljesítményű tábori elektromos hálózat). Ezek olyan előre látható célok, amelyek megvalósítására fel kell készülni, de *hiányként vagy korlátozásként* jelennek meg, ha a humán és az anyagi feltételek teljesítése csak fegyverrendszerek beszerzése után valósul meg.

³⁹ A 2000-es évek elején a NATO-ban általános trend volt a haderők „könnyítése”, amely koncepció csak Fallúdzsa (2004. október) visszafoglalása után kezdett megváltozni. Lásd Szenes: i. m.

Két kategóriát határoztak meg arra az esetre, ha a kért képességek valamilyen mértékben nem teljesülnek.

Képességihiány. Egyértelmű képességihiánynak tekintjük azt, amikor egy képesség megköveteli egy specifikus eszközrendszer meglétét, de a kötelék nem rendelkezik vele. Hiánynak tekintjük azt is, amikor olyan tevékenységeket és eljárásokat említ a NATO-előírás, amelyeket az MH nem hajt végre törvényi/jogi szabályozás miatt, vagy mert alapvetően idegen az MH felépítésétől és feladatrendszerétől (például az ABV-laboratóriumok esetében hajó fedélzetén települve a vegyifegyver-tilalmi egyezményvel kapcsolatos műveletek támogatása). Ezek a képességihiányok általában jogi háttérrel érintő változtatással, majd azt követően eszközbeszerzéssel, szervezeti és feladatrendszerrel kapcsolatos módosításokkal szüntethetők meg.

Korlátozott képesség. Korlátozásnak tekintjük azt az esetet, amikor a kötelék eszközrendszere biztosít egy előírt vagy ahhoz nagyon hasonló funkciót, de az nem kompatibilis a NATO-rendszerekkel, vagy a köteléken belül lévő modulelemek rendszereivel. Korlátozásként értékeljük azt az esetet is, amikor a kötelék egy képességkövetelménynek csak nagyon kis szegmensét képes kielégíteni.

A nem halálos eszközök alkalmazásának képessége például számos eszközt foglalhat magába. Az a kötelék, amelyik vaklőszerrel is el van ellátva, képes nem halálos eszköz alkalmazására, de csak korlátozással, mert nem használhat például fizikai kényszerítő vagy tömegoszlató eszközöket. Hasonlóan, az a felderítőcsoport, amelyik csak hagyományos távcsövekkel és rádiókkal van felszerelve, lényegében képes optikai felderítés/figyelés folytatására, de csak korlátozással, mivel éjjellátók és hőkamerák alkalmazása nélkül korlátozott látási viszonyok esetén felderítőképesége a nullához közelít. Biztonságos (védett) rádiókapcsolat nélkül pedig képtelen az információk időben történő jelentésére, így az *összesített felderítőképesége korlátozott*.

Ezekben az esetekben tehát a képesség megvalósul, de határfoka nem egyenletes, nem kiszámítható. Egyrészt nagyban függ a végrehajtó állomány egyéni képességeitől és összekovácsoltságától, hiszen a kompatibilitás megteremtése és az adatok értelmezése folyamatosan pluszterhet jelent az állománynak. Másrészt *korlátozó tényezők fakadhatnak a műveleti környezet hatásaiból* is, hiszen egy alapvetően más földrajzi-éghajlati régióban, komplex, gyorsan változó hadműveleti környezetben feladatot végrehajtó kötelék képességeit csökkenti, ha csak több évtizedes technikát vagy eljárásrendet tud alkalmazni, amelyet más jellegű feladatokhoz dolgoztak ki.

A korlátozott képességek megszüntetésének módszerei mindenképpen mélyebb elemzést igényelnek. Szerencsés esetben lehetővé válik kiképzéssel vagy eljárások megváltoztatásával a meglévő képességet fejleszteni és kompatibilissé tenni a NATO által megkövetelt képességgel. Ennek a lehetőségeit azonban az elmúlt évtizedben – legalábbis a szárazföldi erők vonatkozásában – már teljesen kimerítettük. Szélesebb feladatköröket érintően viszont nem kerülhető el a költségesebb eszközök és rendszerek beszerzése. A jelenleg fennálló képességihiányok és korlátozások megjelenítése tehát jó alapja lehet a folyamatban lévő fejlesztések követésének és a jövőbeni fejlesztések beindításának.⁴⁰ A jelenleg célként kitűzött zászlóaljharccsoport jó alappal szolgálhat a dandárképeségek eléréséhez 2026-ig, de ez nagy kihívás.

⁴⁰ Műveleti képességkövetelmények a Magyar Honvédség felajánlott erőinek alkalmazására (utasítástervezet).

A LÖVÉSZDANDÁR ERŐK TERVEZÉSI KÉRDÉSEI

A dandárok lehetséges feladatrendszerét a vonatkozó törvényekből, stratégiákból, az MH lehetséges alkalmazási forgatókönyveiből és az ország fegyveres védelmi tervéből lehet kibontani:

- országvédelem keretében, együttműködve más összefegyvernemi, fegyvernemi és területvédelmi kötelékekkel, egy-két harcászati irány korlátozott idejű lezárása – kedvező légi helyzet, légi fölény esetén – maximum hadosztályszintű ellenség ellen a szövetség készenléti erőinek beérkezéséig; egy ilyen forgatókönyv akkor lenne elképzelhető, ha egy NATO elleni támadás részeként Magyarországot érné nem főirányból érkező támadás;
- szövetséges alárendeltségben, önállóan vagy egy magasabb szintű kötelék részeként – Magyarország területén kívül – szélsőséges éghajlati (sivatagi és kontinentális hideg) és terepviszonyok között, napszaktól függetlenül, a műveletek teljes spektrumában, változó intenzitású harctevékenység végrehajtása többnemzeti dandár részeként, harcászati szintű, legfeljebb *zászlóalj nagyságú integrált nemzeti kötelékkel, szövetségi támogatás esetén*;
- válságreakáló és béketámogató műveletekben történő részvétel egyidejűleg legfeljebb három hadszíntéren, maximum zászlóaljerővel;
- más szövetséges tagállam alegységeivel, egységeivel történő együttműködés az átalárendelt kötelékek integrálására, műveleteinek összehangolására, megfelelő vezetési struktúra kialakítása esetén azok irányítására;
- békeállapotban és különleges jogrend elrendelése esetén a rendvédelmi szervek támogatása, vagy velük együttműködve részvétel egyéb feladatokban (határbiztosítás, katasztrófavédelem, kritikus infrastruktúra őrzés-védelme, tömegkezelési feladatok, terrorelhárítási tevékenység, kutatás-átvizsgálás stb.).

A feladatokat tovább lehet bontani, de a fent említett feladatrendszer alapvetően meghatározza a dandárok szervezetét, a logisztikát és a híradást. Úgy tűnik, hogy a Magyar Honvédségben sokszor csak akkor kerülnek felszínre a problémák, amikor azok egy nemzetközi felajánláshoz kapcsolódnak. *Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az MH feladata elsősorban az ország fegyveres védelme, amelyet az Alaptörvény és a honvédelmi törvény világosan megfogalmaz!*

Véleményem szerint ez az alapvetés azt jelenti, hogy a Szövetség részére olyan felajánlásokat célszerű tenni, amelyek a fenti alaprendeltetés maradéktalan teljesítése mellett hozzájárulnak az Észak-atlanti Szerződés 3. cikke által meghatározott feladatokhoz is.⁴¹

Az elmúlt tíz évben a kitűzött cél az volt, hogy közepes dandárképességet hozzunk létre. Ennek szellemében a felajánlásban a zászlóaljharccsoportok úgynevezett *dandárplatformokként* szerepeltek (Motorized Infantry Brigade Platform), amelyek képességeinek összeadása biztosíthatja egy közepes dandárképesség létrehozását. Ennek érdekében több milliárd forintos fejlesztés valósult meg, és ennek bázisán javasolt hozzákezdeni a nehéz képesség fejlesztéséhez. A zászlóaljharccsoportok azonban csak korlátozásokkal érték el a teljes műveleti készenlélet, főleg a harctámogatás és a logisztika területein (ISTAR, műszaki,

⁴¹ A NATO-szerződésben megfogalmazottak szerint: „A jelen Szerződésben kitűzött célok hathatósabb elérése érdekében a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hathatós önszegély és kölcsönös segítség útján, fenntartják és fejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben.” http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=hu (Letöltés időpontja: 2017. 03. 21.)

vezetés-irányítás és informatika, telepíthető logisztika) vannak hiányosságok, amelyek megszüntetése az alkalmazhatóság kritikus feltétele. Ezzel párhuzamosan – megfelelő források esetén – lehetséges lenne a meglévő képességek bázisán *egy nehézdandár feltételeinek a megteremtése*, vagy a teljes készenlét elérése után egy teljes platformcsere is.

A nehézdandár létrehozása azonban sokkal nagyobb fejlesztési költségeket igényel, mint a könnyű vagy a közepes lövészdandár, korlátozottabbá válik az úszóképesség, ami növeli a műszaki igényt, és gondot okozhat a hazai terep- és műtárgyak teherbírása is.

Fontos kérdés lehet a védelempolitika szempontjából, hogy mennyibe kerülhet egy nehéz dandár kialakítása. Mivel a Zrínyi 2026 program részletei még nem ismertek, ezért csak közelítő összegekkel számolhatunk. Példaképpen egy olyan nehézdandártípust választunk, amelynek manőveralegységei körülbelül⁴² 40 harckocsival (16–20 millió USD/db), 200 gyalogsági harcjárművel (3–10 millió USD/db),⁴³ 100 speciális harcjárművel (4–6 millió USD/db), illetve legalább 300 darab, különböző teher és személyszállító járművel rendelkeznek.⁴⁴

A közepes dandár alapja továbbra is a rendszeresített BTR harcjárműcsalád maradna, amelynek a fenntartása az árak és a beszerzés nehézségei miatt jelenleg vetekednek egy nehéz alegységével (pl. a BTR-hez egy gumi 1 millió forintba kerül). Egy viszonylag modern páncélozott szállító jármű ára 0,5–2 millió USD között van. Ehhez még hozzá kell venni a katonáknak a platform által meghatározott egyéni felszerelését, a híradó és az informatikai eszközöket, a fenntartási anyagokat, a képességeket és a kiképzést. A matematikát a szakemberekre bízom, de a horribilis számok ne tévesszenek meg senkit!⁴⁵ Fontos megjegyezni, hogy tízéves programról beszélünk, illetve megfelelő szerződésekkel hazai munkahelyeket teremthetünk, ami már középtávon is jelentősen csökkentheti a befektetett összeget.⁴⁶

A Kárpát-medence nem az európai szárazföldi hadszíntér hagyományos értelemben vett fő iránya (az inkább a német–lengyel síkság), így más földrajzi viszonyoknak kell megfelelni. Kérdésként merül fel az is, hogy egy esetleges katonai konfliktus vagy korlátozott célú háború esetén a vesztesépgótlás honnan biztosítható? A mi viszonyaink között a nemzeti érdekeknek megfelelően *egy úszóképes, közepes dandár felelne meg vegyes (láncaltpas/kerekes) platformon, a V4 közös gyártásában*. Fontos kérdés persze az is, hogyan lehetne egy ilyen típusú dandárfejlesztés esetén a NATO-igényeket és a nemzeti lehetőségeket harmonizálni.

Milyen platform lenne a legjobb a Magyar Honvédségnek?

Egy platform kiválasztása azért lényeges, mert ehhez kell majd meghatározni a dandár szervezetét, kiképzését, doktrinális hátterét, még a különböző programokban prioritásként meghatározott egyéni katonai felszerelést is.⁴⁷

⁴² Az orosz eszközöket politikai megfontolások miatt nem vettem számításba.

⁴³ A gumikerekes technikai eszközök kb. 1/3-dal olcsóbbak, de a gyengébb manőverezőképességük miatt nem biztos, hogy megfelelő választás lenne.

⁴⁴ Az árak 2009-esek, és új eszközökre vonatkoznak. http://nation-creation.wikia.com/wiki/Modern_Day_Military_Pricing_List (Letöltés időpontja: 2017. 04. 24.)

⁴⁵ Egy modern harcászati repülőgép darabja minden kiegészítő nélkül 100 millió USD körül van.

⁴⁶ Fontos megvizsgálni, hogy a magyar hadiipar mely szegmense milyen formában lenne képes támogatni a haderőfejlesztést.

⁴⁷ Afganisztánban kiderült, hogy a rendszeresített német sisakok nem kompatibilisek az amerikai MRAP járművek fülhallgatóival, ezért a sisakokat nem lehetett csatlakoztatni.

Az elmúlt években több javaslat született a jelenleg rendszerben lévő BTR–80/BTR–80A harcjárművek leváltására. A lánctalpas eszközre történő váltás ellen mindig az üzemeltetés nagyobb költségei szóltak, ugyanakkor megfelelő gumikerekes eszközök vagy nem voltak a palettán, vagy pedig megfizethetetlenek bizonyultak. Több esetben felmerült amerikai eszközök rendszeresítése, ami ellen azonban a fenntartáshoz szükséges külön logisztikai rendszer kiépítésének költségei szóltak, mert az amerikai normák teljesen mások. Ugyanakkor a BTR-platform a különböző békefenntartó műveletekben sem volt sikeres: Irakban és Afganisztánban a páncélvédetség gyengesége, a Balkánon pedig a manőverezőképesség korlátai miatt. Az ukrajnai válság egy újabb ellenargumentumot hozott: a BTR-platform azért is nehezen fenntartható, mert az alkatrészek ára megtízszereződött.

Új platform beszerzésénél a legfontosabb alapvetés *a beszerzés ára mellett a fenntarthatóság*: a környékünkön melyik eszköz a legelterjedtebb, a legkönnyebben fejleszthető és fenntartható, akár a nemzeti hadiipar fejlesztésével, akár többnemzeti relációban. Ha reálisak akarunk lenni, akkor vagy valamelyik nagyobb ország régebbi típusú eszközeinek a megvásárlásával (német, olasz, svéd, finn), vagy kisebb országok összefogásával (például V4/Lengyelország) tudunk előrelépni. A platform meghatározza például azt is, hogy adott esetben szükséges-e külön páncéltörő és légvédelmi képességeket kialakítani, hiszen vannak olyan platformok, amelyek rendelkeznek ilyen képességekkel. Nem biztos, hogy a költségvetésünk megengedi egy 20. századi platform rendszeresítését, ezért *célszerű megvizsgálni modern, de nem a legújabb generációs eszközök esetleges beszerzését*. Mivel egyelőre úgy tűnik, hogy a BTR továbbra is a Magyar Honvédség alapvető eszköze marad, ezért ezeknek az eszközöknek a rendszerben tartása mellett javasolt *további képességek fejlesztése/kialakítása*. Mielőtt előnyben részesítenénk valamelyik platformot, komoly elemzést, piackutatást szükséges végezni, hiszen ez a beszerzés meghatározhatja az MH elkövetkezendő 20-30 évét.

Hány dandár szükséges a képesség eléréséhez, és milyen feladatrendszerrel? Ha az ambíciószintet a NATO-felajánláshoz egy dandárban határozzuk meg, akkor az azt feltételezi, hogy legalább két dandár áll rendelkezésre, természetesen nem békeállapotban, hanem megfelelő készenlétfokozás és feltöltés után. Azt azonban meg kell vizsgálni, hogy elbír-e az ország védelmi költségvetése két teljesen felszerelt, 30 napos anyagi készlettel rendelkező dandárt.⁴⁸ A fenyegetettség mértékében kell megtervezni, hogy ezek az egységek milyen arányban legyenek békében meglévő vagy önkéntes tartalékos alakulatok. Az önkéntes műveleti tartalékos rendszer – különböző okok miatt – nem tudja biztosítani modern fegyverzeti rendszerekkel felszerelt alegységek rövid időn belüli mozgósítását, ami országvédelmi és NATO-szempontról egyaránt fontos követelmény.

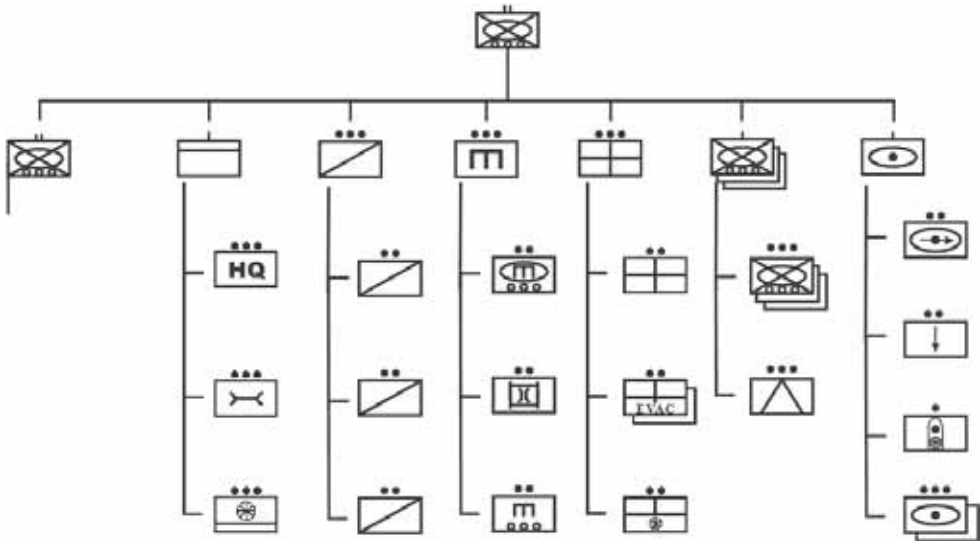
A képesség eléréséhez elsődlegesen *legalább két telepíthető dandárparancsnokságot* javasolt kialakítani, amelyek képesek integrálni bármely magyar vagy nemzetközi alegységet. A jelenlegi dandártörzsek idejük jelentős részében a napi életet biztosító, adminisztratív funkciójú helyőrség-támogató parancsnokságokként működnek, műveleti feladataikra csak részben tudnak felkészülni. Ezért a gyakorlati tapasztalatok szerint két dandárparancsnokság igazából csak egy – minden követelménynek megfelelő – dandár vezető szervet tud kiállítani. A másik dandárparancsnokságot az MH ÖHP adhatná, hiszen képes lenne kiállítani egy NATO-követelménynek megfelelő dandárparancsnokságot. A dandárok béke

⁴⁸ Deák János vezérezredes, volt vezérkari főnök előadásában (2017) megemlítette, hogy a szovjetek nem voltak elégedettek az ezred-dandár átszervezéssel, hiszen az „M” alegységek miatt egy dandár gyengébb harcképességet képviselt, mint egy szovjet gárdaezred. Ha a dandár(ok) nagy része ismét „M” lenne, akkor nem érnék el a kitűzött célt.

alárendeltségében lévő zászlóaljokat – vagy esetlegesen ezredeket – célszerű a jelenlegi elhelyezkedésüknek megfelelően *egy közepes és egy nehéz alapon* szervezett csoportosításra bontani, amelyeket viszont bármely kijelölt dandártörzs – adott esetben nemzetközi is – képes vezetni és irányítani. A honvédelmi dandár tekintetében jelentős korlátozásokkal lehet a feladatrendszer meghatározni (gépkocsizólövész-képesség), a telepíthetőséget csak az országhatáron belül a nemzetgazdasági erőforrások biztosításával célszerű megtervezni.

A jelenlegi harctámogató alegységek elhelyezkedését célszerű újragondolni, hiszen az MH 5. Bocskai István Lövészdandár nem rendelkezik harckocsi-, tűztámogató és páncéltörő képességgel, az MH 25. Klapka György Lövészdandár pedig felderítő- és műszaki képességgel. A többi meghatározott képesség (légvédelmirakéta-, ABV-, CIMIC-, MP- stb. képesség) maradhat modulrendszerben, de a szaktiszteket (részlegeket) meg kell jeleníteni a dandártörzsben. Ezzel együtt évente dandártörzsenként legalább két törzsvezetési gyakorlás vagy gyakorlat, valamint legalább egy harcászati gyakorlat végrehajtása nélkülözhetetlen lenne, amelyekből az egyiket már multinacionális keretben kellene végrehajtani.

Modularitás



4. ábra A 2003-ban NATO OPEVAL gyakorlaton harckész minősítést szerzett 62/1. lövészászlóalj felépítése (Szerkesztette a szerző)

2004 óta gyakorlatilag megszűntek az egy helyőrségben lévő összhaderőnemi alakulatok. Ennek egyetlen előnye, hogy a szakkiképzéseket koncentráltan lehet végrehajtani, de mivel a szükségesnél kevesebb összefegyvernemi/összhaderőnemi gyakorlatra kerül sor, az összekovácsoltság nem mindig éri el azt a szintet, amelyet egy telepíthető képesség megkövetelne. A logisztikai ellátás problémái gyakorlatilag az elmúlt 10 év összes készenléti felajánlásánál előjöttek.⁴⁹ Ezért azt gondolom, hogy a jelenlegi harctámogató erők fenntartása mellett –

⁴⁹ Az NRF-5, NRF-8, NRF-10 és a V4 EUBG készenléti szolgálatokban – személyes tapasztalataim szerint – állandó logisztikai problémákkal küzdöttünk, pedig az NRF erői egy dandárképesség töredékei voltak!

amelyek biztosítani tudják a dandárközvetlen képességeket – a zászlóalj szervezetében vissza kell állítani e képességeket, amelyek 2004-ig léteztek, és megfeleltek a NATO képességkövetelményeinek, leszámítva a tábort vezető és az irányítás rendszerét.

Vezetés és irányítás

A vezetés-irányítás, a híradás és az informatika *alapjaiban határozza* meg a dandárképességet, hiszen egyrészt a NATO képességkövetelményeiben vaskosan megjelenik, másrészt egy dandár harctevékenységi területen vagy felelősségi területen már nem lehet a magyar erőket a régi rendszer szerinti elvek alapján alkalmazni. A doktrínáinkban a dandár vezetését és irányítását *fő harcálláspont, mögöttes harcálláspont* üzemeltetésével, illetve *mozgó vezetési csoport* alkalmazásával tervezzük végrehajtani.⁵⁰

1. táblázat *A dandár vezetése és irányítása (változat) (Szerkesztette a szerző)*

Megnevezés	Jellege	Települ	Funkció
Fő harcálláspont (FH)	Harcászati tervező, vezető	Katonai/civil objektumban, tábort elhelyezésben	Elsődleges operatív vezetési pont, harc tervezése, vezetése
Mozgó vezetési csoport			
Mögöttes harcálláspont (MH)	Harcászati támogató	Katonai/civil objektumban, tábort elhelyezésben	Másodlagos operatív vezetési pont, támogatás tervezése, vezetése, az FH tartaléka
Mozgó vezetési csoport	Harcvezető	Páncélcsoport	Operatív vezetési pont

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a dandárnak rendelkeznie kell *két teljesen telepíthető, legalább 70 fő munkafeltételeit biztosító (az őrzésvédelemmel nem számolva) vezetési ponttal*. Sajnos a doktrínák nem tárgyalják a harcvezetés funkcióit, azt, hogy a vezetési pontoknak hogyan és mikor kell települniük/áttelepülniük úgy, hogy a vezetés folyamatossága megmaradjon. Saját tapasztalatom alapján a dandár- és a zászlóalj-parancsnokságot kell először megfeleltetni a követelményeknek, hogy rendelkezzenek mindazokkal a technikai feltételekkel (minősített C3I), amelyek biztosítják bármilyen alegység integrációját, vezetését és irányítását.

Fontos kérdés még a dandártörzsek felépítése. A törzseket jelenleg NATO-struktúra alapján (G1–G7) alakították ki, de munkájuk nagy részét a „helyőrségi ügyek” teszik ki. Ha tovább akarunk lépni a *műveleti dandár(ok)* kialakításában, akkor a dandártörzseket részben mentesíteni kellene ezektől a feladatoktól.

⁵⁰ Az Ált/216-ból valahogy kimaradt a mozgó vezetési csoport. MH Törzsszolgálati Szabályzat, Ált/216, 2015.

Fenntarthatóság

A feladatrendszer meghatározza a szükséges logisztikai biztosítást, a harcanyaglépcsőzés és -utánpótlás kérdéseit is. Az elmúlt évtizedben a feljárnított készenléti erőknél (maximum egy ZHCS) úgynevezett „pool”-lal számoltak. Ez azt jelentette, hogy aki előbb megy, az viszi az egészet, illetve központi tárolási – úgynevezett „KT” utalványokkal – „papíroztuk” le a hiányzó anyagmennyiséget. Azt gondolom, hogy az MH műveleti igényeit egy valóban rendelkezésre álló „pool” le tudná fedni, ha az anyagi-technikai készletek részletesen, a különböző feljárnítások és feladatok függvényében lennének lépcsőzve és elosztva, valamint ott történne a tárolásuk, ahonnan biztosítani tudják a fenntarthatóságot. *A feljárnított dandár mögé – vagy annak szervezetében – olyan robusztus kiszolgáló-támogató erőt kell szervezni, amely biztosítani tudja a készenléti időn belüli telepítést.*⁵¹ Ha nehézdandár-fejlesztésbe fogunk, akkor a szállítási igény – a lánctalpas technika miatt – megsokszorozódik. A stratégiai légi szállítás egy telepíthető dandár esetében nem releváns, hiszen ilyen robusztus erő telepítésénél legfeljebb az előkészítő-felderítő részleg telepítésével szükséges számolni, a főerők mozgatása vasúton, „lábon” vagy tengeri úton történne.

Kiképzés és doktrinális háttér

A jelenlegi kiképzési rendszerben a dandárok kiképzése alapvetően az alegységek kiképzésének a tervezésére és a koordinálására, továbbá nemzetközi, számítógéppel támogatott törzsgyakorlásokra (gyakorlatok végrehajtására) korlátozódik. Az elmúlt 15 évben az összes dandárszintű harcászati gyakorlaton a dandártörzsek legfeljebb gyakorlatvezetőségként szerepeltek.⁵²

Ha marad a jelenlegi modulrendszer, akkor javasolom áttekinteni, hogy az összefegyvernemi/összhaderőnemi kiképzés megfelelő szintjének eléréséhez milyen és mennyi kiképzés és gyakorlat szükséges. Mivel a legtöbb hiányosság a harctámogató és a harci kiszolgáló-támogató képességeknél van, figyelembe kell venni, hogy új technikai eszközök rendszeresítése esetén a kiképzés akár több évet is igénybe vehet. *Egy esetleges új platform esetén – a tisztképzést is figyelembe véve – nyugodtan számolhatunk egy négyéves rendszeresítési időszakkal.* Új fegyverrendszer rendszeresítése esetén arra is kell gondolnunk, hogy a meglévő szabályzatainkat is át kell dolgozni, hiszen nem biztos, hogy a maiak megfelelőek lesznek. A kiképzés és a doktrinális háttér szempontjából – és anyagi szempontból is – a lépcsőzetes átfegyverzés a célszerűbb, illetve a jelenlegi fegyverrendszerek rendszerben tartása akár kiképzési céllal, akár a honvédelmi kötelek felszerelése céljából továbbra is fontos feladat marad.⁵³

⁵¹ Nagyon jó kezdeményezés az MH Logisztikai Központ által fejlesztés alatt álló telepíthető tábor, de ehhez tábori telepítő-alegység felállítása is szükséges. Nem beszélve a Nemzeti Támogató Elemről, amelynek hazai körülmények között is gyakorolnia kellene a dandárok kiszolgálását, például harcászati gyakorlatok keretében.

⁵² Ezzel az állítással természetesen lehet vitatkozni, de nem volt olyan gyakorlat, ahol a dandár vezetett volna több összefegyvernemi alegységet a vezetési pontok teljes telepítésével és működtetésével. Saját tapasztalatom, hogy még zászlóaljharcosparton belül is szétosztják a modulokat, így a zászlóaljtrzs sem tud igazán gyakorolni.

⁵³ Szlovénia először egy szakaszt fegyverzett át teljesen, a parancsnoki állományt átképeztették, megteremtették a képzés feltételeit. A következő évben a század-, majd a zászlóaljbánciót teljesítették. (Csak elvben jó példa, hiszen nagyon kicsi haderőről beszélünk.)

Nemzetközi felajánlások versus országvédelem

A 2000-es évek elején a NATO az akkori biztonsági helyzetértékelések alapján a könnyű, válságreakgáló műveletekre jobban alkalmazható – véleményem szerint inkább az olcsóbb – képességek megtartását és a nehéz, támadó jellegű képességek leépítését támogatta. Illogikus módon felszámolták a szövetséges erők valóban gyorsreakgálású szárazföldi komponensét (AMF-L⁵⁴), amelyben Magyarország is részt vett egy felajánlott harccsoporttal, és megkezdték az NRF-konceptió alkalmazását.⁵⁵ Sajnos Magyarország is elindult ezen az úton, és a haderőreform keretében felszámolták a „nehéznek” vélt képességeket. A beígért platformcsere, a tüztámogató, a felderítő- és egyéb rendszerek megújítása költségvetési források hiányában elmaradt, a NATO-felajánlások azonban alig változtak: a dandár ambíciószint maradt, csak a határidőket toltuk folyamatosan. Jó lenne, ha az elért fejlesztési eredményeket tovább tudnánk vinni, hogy ne kelljen a dandárképesség fejlesztését teljesen üres lapról kezdeni.

2011–2012-ben átdolgozták az *Ország fegyveres védelmi tervét* (OFVT). A dokumentumban megfogalmazott *szükséges haderő* részét képezték a NATO számára felajánlott képességek is, viszont *a haderőfejlesztésben nem az OFVT volt az iránymutató*. Azt gondolom, hogy a jövőben az ország fegyveres védelmi képességeinek fejlesztésénél a közvetlen országvédelmet is prioritásként kell kezelni.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Magyar Honvédség elsődleges feladata az ország fegyveres védelme, amihez a szükséges képességek meglétére a Szövetség is kötelez minket. Ahogy a politikai vezetés meghatározza, hogy milyen ambíciószinttel szeretnénk részt venni a nemzetközi szerepvállalásokban, úgy kell a katonai szakembereknek a képességek fejlesztését tervezni. Véleményem szerint nem szabad elfelejteni az elmúlt évek eredményeit, a fenntarthatóságot, a sajátos nemzeti viszonyokat, illetve az erőforrások józan megtervezését. A dandárképesség elérése – mint haderőfejlesztési cél – rámutat arra a tényre, hogy a többi alrendszerünkbe is bele kell „nyúlni”, mert önállóan vizsgálva nem tudjuk az „átfogó megközelítés” elvet érvényesíteni a kívánt végcél elérése érdekében.

A nehézdandár-képesség kialakításához a cél, a cél eléréséhez vezető út, illetve annak fedezete jelenleg nincs összhangban. A megkezdett dandárképesség további fejlesztéséhez szükséges forrásokat még nem lehet tisztán látni, mellette pedig vannak még egyéb képességfejlesztési céljaink is, nem beszélve a fenntartással kapcsolatos igényekről. Tovább árnyalja az erőforrásképet a bér jellegű kiadások aránya, hiszen a versenyképességet fenn kell tartanunk, hogy a meglévő kiképzett személyi állomány kiáramlását megállítsuk, illetve csökkentjük a meglévő létszámhiányt. Egy megszűnt vagy véglegesen meggyengült képesség visszaállítása csak valaminek a terhére vagy jelentős plusz kormányzati erőforrások bevonásával valósítható meg még hosszú távon is. Éppen ezért a mi viszonyaink között

⁵⁴ Allied Mobile Force – Land. Részletesebben lásd Horváth Gábor: A NATO Reagáló Erő. Nemzet és Biztonság, 2008. április, 58–66. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/horvath_gabor-a_nato_reagalo_er_.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 05. 29.)

⁵⁵ Az ukrajnai válság miatt a Készenléti Akcióterv (NATO Readiness Action Plan – RAP) felülvizsgálata során az NRF-konceptió is átalakításra szorult. Az új (Enhanced) NRF kialakításánál a NATO ismét az AMF konceptióját veszi alapul.

egy úszóképes, közepesdandár-típus felelne meg legjobban, vegyes (láncalpas/kerekes) platformon, regionális közös gyártásban.

A felhalmozott tapasztalatok, továbbá a jelenleg folyó szakmai műhelymunka garanciát jelenthetnek arra, hogy megfelelő forrásbiztosítás esetén a képességfejlesztéseket a katonai-szakmai érvek fogják befolyásolni. Ekkor tudnánk elérni 2026-ra azt, hogy országvédelemre és nemzetközi feladatokra egyaránt alkalmazható olyan *összfégyvernemi dandárokkal* rendelkezünk, amelyek képesek lesznek a szükséges spektrumban műveletet végrehajtani bármely szövetséges parancsnokság alárendeltségében és bármely más nemzet alegységének integrálásával.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1046/2012. (II. 29.) Korm. határozat a honvédelmi kiadások és a hosszú távú tervezés feltételeinek megteremtését szolgáló költségvetési források biztosításáról. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2012&szam=24>
2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100113.TV
- Ált/216 – A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata.
- Deák János: *Magyar Honvédség az 1990-es években* c. előadása a Katonai Felsővezetői Szakirányú Továbbképzési Szakon. NKE HHK, 2017. január.
- Észak-atlanti Szerződés. http://habe.hu/uploads/media_items/eszak-atlanti-szerzodes.original.pdf
- Horváth Gábor: *A NATO Reagáló Erő*. Nemzet és Biztonság, 2008. április. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/horvath_gabor-a_nato_reagalo_er_.pdf
- Horváth Zoltán: *Egy lépés az ISTAR képességek felé – új felderítő eszköz a Magyar Honvédségben*. Seregszemle, 2010/2.. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/28301/s_sz_2010_2.pdf
- Márkus Ferenc: *A kötelékben lévő lövészászlóalj szervezeti és technikai korszerűsítésének lehetőségei a XXI. század elején*. Seregszemle, 2013/4. <http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/43460/seregszemle-4-internet.pdf>
- Műveleti képességek követelmények a Magyar Honvédség feljárnított erőinek alkalmazására (tervezet). HM HVK, Budapest, 2016.
- NATO BI-SC Agreed Capability Codes and Capability Statements – 2016.
- Szenes Zoltán: *Magyar haderő-átalakítás a NATO-tagság idején*. Nemzet és Biztonság, III. évf. 2009. április. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szenes_zoltan-magyar_hader_atalakitas_a_nato_tagsag_idejen.pdf
- <http://www.honvedelem.hu/szervezetek>
- http://nation-creation.wikia.com/wiki/Modern_Day_Military_Pricing_List
- http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=hu